

## ปัญหาการขอรับชำระหนี้ และการปลดจากการล้มละลาย<sup>1</sup>

เอกสิทธิ์ คุณกาญจน์<sup>2</sup>

กฎหมายล้มละลายเป็นกฎหมายที่ตราขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ให้รัฐเข้าไปควบคุมกำกับดูแลบุคคลผู้มีหนี้สินล้นพ้นตัวมิให้ดำเนินการใดๆเกี่ยวกับทรัพย์สินของตนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราวหรือพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดก็ตาม การที่เจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลายนั้น เจ้าหนี้ต้องยื่นคำ “ขอรับชำระหนี้” ในคดีล้มละลาย จึงจะมีสิทธิได้รับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย<sup>3</sup>

นอกจากเจ้าหนี้จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้เพื่อให้ได้รับชำระหนี้ตามกระบวนการของกฎหมายล้มละลายแล้ว กฎหมายล้มละลายยังได้บัญญัติถึงกรณีที่มีบุคคลซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกันกับลูกหนี้ในคดีล้มละลาย และได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ จึงเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้เพื่อมาบังคับชำระหนี้กับลูกหนี้ได้ จะต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้เพื่อที่จะได้รับชำระหนี้ตามกฎหมายล้มละลายอีกด้วย<sup>4</sup>

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะยังชำระหนี้สินไม่หมดสิ้น แต่กฎหมายล้มละลายก็ไม่ได้ต้องการให้ลูกหนี้มีสถานะเป็นบุคคลล้มละลายนานเกินไป เพราะวัตถุประสงค์ของกฎหมายล้มละลายต้องการให้ลูกหนี้สามารถที่จะเริ่มต้นใหม่ได้โดยไม่มีหนี้สินติดตัว จึงได้มีบทบัญญัติในส่วนของ การหลุดพ้นจากการล้มละลายนั่น ซึ่งการหลุดพ้นจากการล้มละลายที่สำคัญก็คือการหลุดพ้นจากการล้มละลายโดยผลของกฎหมาย ก็คือ “การปลดจากการล้มละลาย”<sup>5</sup>

จึงเห็นได้ว่ากระบวนการขอรับชำระหนี้ และการปลดจากการล้มละลายนั่น เป็นกระบวนการที่มีความสำคัญ เนื่องจากการขอรับชำระหนี้ทำให้เจ้าหนี้ได้รับชำระหนี้ตามกระบวนการของกฎหมายล้มละลาย

---

<sup>1</sup>บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการขอรับชำระหนี้ และการปลดจากการล้มละลาย โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกล สิริพิฑูร และคณะกรรมการสอบ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐาณู ศิริยุทธวัฒนา และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรพรหม อินทรมย์พรชัย.

<sup>2</sup>นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (วิทยาเขตบางนา) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

<sup>3</sup>สุธีร์ ศุภนิธย์, คู่มือกฎหมายลักษณะล้มละลาย, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 1.

<sup>4</sup>พระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 101.

<sup>5</sup>บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่องหารือกฎหมายตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2542 เลขเสร็จที่ 194/2545.

ส่วนการปลดจากการล้มละลายนั่น ก็ทำให้ลูกหนี้หลุดพ้นจากหนี้สินทั้งปวงซึ่งอาจขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ กระบวนการทั้งสองดังกล่าวนี้จึงมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน

จากการศึกษากระบวนการขอรับชำระหนี้ และการปลดจากการล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 พบว่าบางส่วนยังมีปัญหาข้อกฎหมาย ดังต่อไปนี้ คือ

ประเด็นปัญหาแรกเกี่ยวกับการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย ตามมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย<sup>6</sup> ซึ่งเป็นการใช้สิทธิเรียกร้องอย่างหนึ่งของเจ้าหนี้เพื่อให้ตนเองได้รับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ในคดีล้มละลาย โดยหนี้ที่เป็นผลมาจากนิติเหตุที่เกิดขึ้นภายหลังที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เป็นหนี้ที่ไม่อาจนำมาขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ แต่เจ้าหนี้สามารถที่จะฟ้องลูกหนี้ในคดีล้มละลายได้โดยตรง อย่างไรก็ตามสำหรับหนี้ที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายซึ่งเกิดขึ้นหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว เช่นหนี้ภาษีอากร เห็นได้ว่าเป็นหนี้ที่มีความสำคัญ เนื่องจากมีกฎหมายบังคับให้ลูกหนี้ต้องชำระหนี้ดังกล่าวโดยไม่มีข้อยกเว้น แม้ลูกหนี้จะตกเป็นบุคคลล้มละลายก็ตาม พระราชบัญญัติล้มละลายยังไม่มีบทบัญญัติรองรับการใช้สิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้สำหรับหนี้ที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมายภายหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ลูกหนี้แล้ว ทำให้เจ้าหนี้เหล่านี้ไม่อาจใช้สิทธิบังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินซึ่งอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลาย

จากการศึกษาพบว่า แม้ลูกหนี้จะถูกพิทักษ์ทรัพย์แล้ว แต่เมื่อลูกหนี้ยังคงมีหน้าที่ต้องชำระค่าภาษีอากรตามกฎหมาย เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงเป็นผู้มีหน้าที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการและเสียภาษีแทนโดยเสียจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้ภาษีอากร ในขณะที่เจ้าพนักงานประเมินภาษีย่อมมีอำนาจประเมินเรียกเก็บภาษีอากรจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ ซึ่งการให้เจ้าหนี้ภาษีอากรไปบังคับคดีเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เกิดขึ้นหลังจากที่ลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลายยังไม่สอดคล้องต่อหลักการจัดเก็บภาษีที่ดี<sup>7</sup> และวัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษี<sup>8</sup> เนื่องจากการจัดเก็บภาษีนี้นั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมขึ้นในสังคม และต้องการนำภาษีไปเป็นรายได้ของรัฐเพื่อนำไปพัฒนาประเทศต่อไป การที่ให้เจ้าหนี้ภาษีอากรไปบังคับคดีเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เกิดขึ้นหลังจากที่ลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลาย ทั้งๆที่

<sup>6</sup>พระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 94 บัญญัติว่าเจ้าหนี้ไม่มีประกันอาจขอรับชำระหนี้ได้ ถ้ามูลแห่งหนี้ได้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ แม้ว่าหนี้สินนั้นยังไม่ถึงกำหนดชำระหรือมีเงื่อนไขก็ตาม เว้นแต่

(1) หนี้ที่เกิดขึ้นโดยฝ่าฝืนข้อห้ามตามกฎหมาย หรือศีลธรรมอันดีหรือหนี้ที่จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้

(2) หนี้ที่เจ้าหนี้อยอมให้ลูกหนี้กระทำการขึ้นเมื่อเจ้าหนี้ได้รู้ถึงการที่ลูกหนี้มีหนี้สินล้นพ้นตัว แต่ไม่รวมถึงหนี้ที่เจ้าหนี้อยอมให้กระทำการขึ้นเพื่อให้งิการของลูกหนี้ดำเนินต่อไปได้

<sup>7</sup>เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม, การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย, พิมพ์ครั้งที่ 9 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552), หน้า 183-186.

<sup>8</sup>ศุภลักษณ์ ตราธรรม, กฎหมายภาษีอากร, (กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2562), หน้า 2-3.

บุคคลล้มละลายดังกล่าวก็มีรายได้เกิดขึ้นเป็นการขัดต่อหลักความเป็นธรรมในการจัดเก็บภาษี และทำให้วัตถุประสงค์ของการจัดเก็บภาษีไม่บรรลุผล นอกจากนี้การจัดเก็บภาษีตามหลักการจัดเก็บภาษีที่ดินนั้นจะต้องมีความแน่นอน และมีประสิทธิภาพในการจัดเก็บ อีกทั้งยังต้องคำนึงถึงหลักความเสมอภาคด้วย กล่าวคือ เมื่อบุคคลใดก็ตามมีรายได้ บุคคลนั้นย่อมต้องเสียภาษี แม้ว่าบุคคลนั้นจะตกเป็นบุคคลล้มละลายก็ตาม ซึ่งการให้เจ้าหน้าที่ภาษีอากรไปบังคับคดีเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เกิดขึ้นหลังจากที่ลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลายทำให้การจัดเก็บภาษีมีความล่าช้า และอาจทำให้เกิดค่าใช้จ่ายเพิ่มเติมมากขึ้น ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าไม่ควรให้เจ้าหน้าที่ภาษีอากรไปบังคับคดีเอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่เกิดขึ้นหลังจากที่ลูกหนี้ได้รับการปลดจากล้มละลาย แม้ว่าหนี้ภาษีนี้นั้นจะเกิดขึ้นภายหลังจากศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ก็ตาม

ประเด็นปัญหาที่สองเกี่ยวกับการหยุดนับระยะเวลาปลดจากล้มละลาย โดยการที่พระราชบัญญัติล้มละลายบัญญัติว่าศาลจะมีคำสั่งให้หยุดนับระยะเวลาหรือมีคำสั่งเมื่อพ้นระยะเวลา 3 ปีตามมาตรา 81/1<sup>9</sup> แล้วไม่ได้ นำมาซึ่งปัญหาการบังคับใช้บทบัญญัติมาตรา 81/3<sup>10</sup> ทำให้ไม่สามารถบังคับใช้บทบัญญัติดังกล่าว

---

<sup>9</sup>พระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 81/1 บัญญัติว่า ภายใต้งบบังคับมาตรา 81/2 บุคคลธรรมดาซึ่งศาลพิพากษาให้ล้มละลายแล้วให้ปลดบุคคลนั้นจากล้มละลายทันทีที่พ้นกำหนดระยะเวลาสามปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลาย เว้นแต่

- (1) บุคคลนั้นได้เคยถูกพิพากษาให้ล้มละลายมาก่อนแล้ว และยังไม่พ้นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลได้พิพากษาให้ล้มละลายครั้งก่อนจนถึงวันที่ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์ครั้งหลัง ให้ขยายระยะเวลาเป็นห้าปี
- (2) บุคคลนั้นเป็นบุคคลล้มละลายทุจริตที่ไม่มีลักษณะตาม (3) ให้ขยายระยะเวลาเป็นสิบปี เว้นแต่ในกรณีที่มิเหตุผลพิเศษและบุคคลนั้นถูกศาลพิพากษาให้ล้มละลายมาแล้วไม่น้อยกว่าห้าปี ศาลจะสั่งปลดจากล้มละลายก่อนครบกำหนดสิบปีตามคำขอของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์หรือของบุคคลล้มละลายนั้นก็ได้
- (3) บุคคลนั้นเป็นบุคคลล้มละลายอันเนื่องมาจากหรือเกี่ยวเนื่องกับการกระทำความผิดอันมีลักษณะเป็นการฉ้อโกงเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ให้ขยายระยะเวลาเป็นสิบปี

ในกรณีที่มิเหตุตาม (1) (2) หรือ (3) มากกว่าหนึ่งเหตุ ให้ขยายระยะเวลาโดยอาศัยเหตุใดเหตุหนึ่งที่มีระยะเวลาสูงสุดเพียงเหตุเดียว

ให้นำบทบัญญัติมาตรา 76 มาตรา 77 และมาตรา 78 มาใช้บังคับกับการปลดจากล้มละลาย ตามมาตรานี้โดยอนุโลม

<sup>10</sup>พระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 81/3 บัญญัติว่า เมื่อศาลได้ส่วนคำขอตามมาตรา 81/2 แล้ว ถ้าศาลเห็นว่าบุคคลล้มละลายมิได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินโดยไม่มีเหตุอันสมควร ให้ศาลมีคำสั่งหยุดนับระยะเวลาตามมาตรา 81/1 ตั้งแต่วันที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยื่นคำขอหรือวันที่ศาลมีคำสั่งจนถึงวันที่ศาลกำหนด โดยจะกำหนดเงื่อนไขหรือไม่ก็ได้

การหยุดนับระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง ไม่ว่าศาลจะได้มีคำสั่งให้หยุดนับระยะเวลาตามคำขอก็ครั้งก็ตาม เมื่อรวมระยะเวลาทั้งหมดแล้วจะต้องไม่เกินสองปี และไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด ศาลจะมีคำสั่งให้หยุดนับ

ได้สมเจตนารมณ์ของกฎหมาย เนื่องจากศาลจะมีคำสั่งให้หยุดนับระยะเวลาได้ต่อเมื่อพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยื่นคำขอต่อศาลเพื่อขอให้หยุดนับระยะเวลาดังกล่าว ศาลที่ได้รับคำร้องจากเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จะต้องสำเนาคำร้องให้แก่บุคคลล้มละลายเพื่อให้โอกาสบุคคลล้มละลายทำการคัดค้านคำร้อง ขั้นตอนในส่วนของการดำเนินการตามกฎหมายในการที่จะให้ลูกหนี้ทราบ หรือถือว่าทราบหมายนัด และสำเนาคำร้องของเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ ใช้ระยะเวลาพอสมควร ซึ่งระยะเวลาเหล่านี้รวมอยู่ในระยะเวลา 3 ปี ตาม มาตรา 81/1 ด้วย ทำให้ระยะในการพิจารณาความสุจริต และการให้ความร่วมมือของบุคคลล้มละลาย เหลือไม่ถึง 3 ปี บทบัญญัติดังกล่าวส่งผลให้ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้เต็มตามเจตนารมณ์ของการปลดจากการล้มละลาย<sup>11</sup> ที่ต้องการให้ลูกหนี้ยังคงมีหน้าที่ช่วยเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการจำหน่าย และแบ่งทรัพย์สินของตนซึ่งเป็นทรัพย์สินอันอาจแบ่งได้ในคดีล้มละลายที่ตกอยู่กับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ตามที่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ต้องการ ส่งผลให้ลูกหนี้ใช้เป็นช่องทางหลีกเลี่ยงไม่ให้ความร่วมมือและให้ช่วยเหลือแก่เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการเก็บรวบรวมทรัพย์สินโดยไม่มีเหตุอันควร

จากการศึกษาความเป็นมาของการปลดจากการล้มละลาย และวัตถุประสงค์ของการปลดจากการล้มละลาย<sup>12</sup> พบว่า ผู้ที่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการปลดจากการล้มละลาย ก็คือลูกหนี้ ดังนั้นในการพิจารณาว่าลูกหนี้สมควรได้รับการปลดจากการล้มละลายหรือไม่ จึงควรพิจารณาถึงตัวลูกหนี้เป็นสำคัญ โดยนำเอาแนวความคิดความสุจริต<sup>13</sup> และหลักการปลดจากการล้มละลายที่ดี<sup>14</sup> เป็นตัวตั้งหลักในการพิจารณาให้ลูกหนี้ได้รับการปลดจากการล้มละลาย ในการพิจารณาความสุจริตของลูกหนี้ ลูกหนี้จะต้องสุจริตตั้งแต่ก่อนก่อนหนี้จนกระทั่งถึงวันที่ลูกหนี้ได้รับการปลดจากการล้มละลาย และเมื่อพิจารณาหลักความร่วมมือของลูกหนี้ที่เป็นหนึ่งในหลักการปลดจากการล้มละลายที่ดี เห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับสาเหตุที่กฎหมาย

---

ระยะเวลาตามมาตรา 81/1 (1) (2) หรือ (3) หรือมีคำสั่งเมื่อพ้นระยะเวลาสามปี ตามมาตรา 81/1 วรรคหนึ่งแล้วไม่ได้

คำสั่งศาลตามมาตรา 11 ให้เป็นที่สุด

<sup>11</sup> เอื้อน ขุนแก้ว, คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย, พิมพ์ครั้งที่ 13 (กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯ พับลิชชิ่ง จำกัด, 2559), หน้า 144.

<sup>12</sup> วิชา มหาคุณ, กฎหมายล้มละลาย ฉบับสมบูรณ์, พิมพ์ครั้งที่ 15, (กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2559) หน้า 181.

<sup>13</sup> ปรีดี เกษมทรัพย์, “หลักสุจริตคือหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ,” ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.สมศักดิ์ สิงห์พันธ์ (ม.ป.ท., 2526).

<sup>14</sup> Charles Jordan Tabb, “The Scope of the Fresh Start in Bankruptcy : Collateral Conversions and the Dischargeability Debate,” The George Washington Law Review 59 (November 1990). P.90. อ้างถึงใน สรินยา ลิ่มวนิชสินธุ์, การปลดจากการล้มละลายของบุคคลธรรมดา, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546) หน้า 25.

กำหนดให้หยุดนับระยะเวลาปลดจากล้มละลายได้ คือ กรณีที่บุคคลล้มละลายไม่ได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานในการรวบรวมทรัพย์สินโดยไม่มีเหตุอันสมควร เนื่องจาก โดยหลักความร่วมมือของลูกหนี้เป็นการปลดหนี้สินให้แก่ลูกหนี้ในคดีล้มละลายเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ลูกหนี้ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินและชำระหนี้สินให้แก่เจ้าหนี้ให้สำเร็จลุล่วงไป นอกจากนี้เมื่อพิจารณาหลักความเมตตาและปัญหาทางศีลธรรมซึ่งเป็นอีกหลักหนึ่งในหลักการปลดจากการล้มละลายที่ดี ก็เห็นได้ว่าไม่ใช่ลูกหนี้ทุกคนที่สมควรจะได้รับประโยชน์จากการปลดจากการล้มละลาย ซึ่งเฉพาะแต่ลูกหนี้ที่สุจริตและมีความประพฤติที่ดีเท่านั้น ที่สมควรจะได้รับความช่วยเหลือ และได้รับประโยชน์จากการปลดจากการล้มละลาย ส่วนลูกหนี้ที่มีความประพฤติที่ไม่ดี และไม่สุจริต ไม่สมควรได้รับการปลดจากการล้มละลาย ดังนั้นในการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวให้สอดคล้องกับหลักการปลดจากการล้มละลายที่ดีนั้น จึงต้องให้ออกาสศาลในการพิจารณาความประพฤติ และความสุจริตของลูกหนี้ตลอดระยะเวลาตั้งแต่ก่อนนั้นจนถึงระยะเวลาที่ลูกหนี้จะได้รับการปลดจากการล้มละลาย ซึ่งหากลูกหนี้ประพฤติไม่สุจริตในช่วงระยะเวลาดังกล่าว แม้ภายหลังลูกหนี้จะได้รับการปลดจากการล้มละลายแล้ว ศาลก็ควรจะมีคำสั่งภายหลังจากสิ้นกำหนดเวลา 3 ปี ตามมาตรา 81/1 ได้

ประเด็นปัญหาที่สามเกี่ยวกับการขอรับชำระหนี้ของลูกหนี้ร่วมตามพระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 101<sup>15</sup> กล่าวคือ เมื่อลูกหนี้ร่วมคนหนึ่งถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว เจ้าหนี้ก็ยังสามารถเรียกร้องให้ลูกหนี้ร่วมคนอื่นรับผิดชอบชำระหนี้ได้ทั้งหมดหรือแต่บางส่วนตามแต่จะเลือก ในขณะเดียวกันสำหรับลูกหนี้ที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดนั้นเจ้าหนี้ก็ยังมียุติยานาหนี้ซึ่งมูลแห่งหนี้เกิดขึ้นก่อนวันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ไปยื่นขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ได้ภายในกำหนดเวลา 2 เดือนนับแต่วันโฆษณาคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ในขณะเดียวกันเจ้าหนี้ก็บังคับชำระหนี้เอาจากลูกหนี้ร่วมรายอื่นซึ่งไม่ได้ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดด้วย เมื่อลูกหนี้ร่วมที่ไม่ได้ถูกพิทักษ์ทรัพย์ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้ไป ย่อมรับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ในอันที่จะใช้สิทธิไต่เบี่ยเอาจากลูกหนี้ร่วมที่ถูกพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 229(3)<sup>16</sup> สำหรับวิธีการใช้สิทธิไต่เบี่ยนั้นตามปกติแล้วลูกหนี้ร่วมที่ชำระหนี้ให้แก่

<sup>15</sup>พระราชบัญญัติล้มละลาย มาตรา 101 บัญญัติว่า เมื่อลูกหนี้ร่วมบางคนถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์แล้ว ลูกหนี้ร่วมคนอื่นอาจยื่นคำขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ตนอาจใช้สิทธิไต่เบี่ยในเวลาภายหลังได้เว้นแต่เจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ไว้เต็มจำนวนแล้ว

บทบัญญัติในวรรคก่อนให้ใช้บังคับแก่ผู้ค้าประกัน ผู้ค้าประกันร่วม หรือบุคคลที่อยู่ในลักษณะเดียวกันนี้โดยอนุโลม

<sup>16</sup>ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 229(3) บัญญัติว่า มาตรา 229 การรับช่วงสิทธิย่อมมีขึ้นด้วยอำนาจกฎหมาย และย่อมสำเร็จเป็นประโยชน์แก่บุคคลดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ ... (3) บุคคลผู้มีความผูกพันร่วมกับผู้อื่นหรือเพื่อผู้อื่นในอันจะต้องใช้หนี้ มีส่วนได้เสียด้วยในการใช้นั้น และเข้าใช้นั้น

เจ้าหนีไป จะนำคดีไปฟ้องลูกหนี้ร่วมคนอื่นให้รับผิดชอบหนี้แก่ตนเองเฉพาะส่วนที่ลูกหนี้ร่วมคนอื่นต้องรับผิดชอบ แต่เมื่อลูกหนี้ร่วมที่จะถูกใช้สิทธิไล่เบี่ยนั้น ถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดแล้ว ลูกหนี้ร่วมที่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนีไปจึงต้องไปขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายตามวิธีการที่พระราชบัญญัติล้มละลายบัญญัติไว้ ซึ่งการขอรับชำระหนี้ในกรณีนี้ หากขณะที่ชำระหนี้ไปนั้น ยังไม่ล่วงพ้นระยะเวลาที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ ลูกหนี้ที่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนีไปก็สามารถใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ได้ อย่างไรก็ตาม หากเจ้าหนีก็ใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ไว้เต็มจำนวนแล้ว พ.ร.บ.ล้มละลาย มาตรา 101 ก็ได้บัญญัติห้ามไม่ให้ลูกหนี้ร่วมใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ได้ ซึ่งหากเป็นกรณีขณะที่ชำระหนี้ไปนั้น เป็นเวลาภายหลังจากที่ลูกหนี้ร่วมดังกล่าวถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด และล่วงเลยกำหนดเวลาที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามที่พระราชบัญญัติล้มละลายบัญญัติไว้แล้ว ลูกหนี้ที่ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนีไปก็ไม่สามารถใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ได้อีกเช่นกัน เนื่องจากล่วงเลยระยะเวลาที่จะยื่นคำขอรับชำระหนี้ตามที่พระราชบัญญัติล้มละลายบัญญัติไว้แล้ว ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนีไปเพราะไม่สามารถไปยื่นคำขอรับชำระหนี้ได้ทัน ทำให้เสียสิทธิในการที่จะได้รับชำระหนี้กลับคืน เป็นกรณีที่พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 ไม่ได้บัญญัติให้ครอบคลุมถึงการใช้สิทธิของลูกหนี้ร่วมในการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลาย

จากการศึกษาพบว่า บทบัญญัติ มาตรา 101 ได้บัญญัติให้ลูกหนี้ร่วมมีสิทธิยื่นคำขอรับชำระหนี้ไว้ล่วงหน้าในจำนวนที่ตนคิดว่าอาจใช้สิทธิไล่เบี่ยกับลูกหนี้ได้ในอนาคต กล่าวคือแม้ในขณะที่ลูกหนี้ร่วมจะยังไม่ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี อันจะก่อให้เกิดการรับช่วงสิทธิ หรือมีสิทธิไล่เบี่ยกับลูกหนี้ในคดีล้มละลายก็ตาม แต่มาตรา 101 ก็ได้ให้สิทธิยื่นขอรับชำระหนี้ได้ก่อนในจำนวนที่อาจใช้สิทธิไล่เบี่ยได้ หากในภายหลังเกิดสิทธิไล่เบี่ยขึ้นจริงๆ ลูกหนี้ร่วมก็ย่อมมีสิทธิได้รับชำระหนี้คืนในฐานะเจ้าหนีในคดีล้มละลายได้ อย่างไรก็ตาม ตามการให้ลูกหนี้ร่วมที่อาจใช้สิทธิไล่เบี่ยได้ในภายหลัง สามารถยื่นคำขอรับชำระหนี้ในจำนวนที่ตนอาจใช้สิทธิไล่เบี่ยได้ จะก่อให้เกิดความยุ่งยากในการพิสูจน์จำนวนหนี้สิน เนื่องจากจำนวนหนี้ที่ยื่นคำขอรับชำระหนี้เข้ามาจะทับซ้อนกัน อันเป็นการขัดกับวัตถุประสงค์ของการยื่นคำขอรับชำระหนี้ นอกจากนี้ยังทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีล้มละลายดำเนินไปอย่างล่าช้าก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนีรายอื่นๆ ด้วย ดังนั้นเพื่อไม่ให้เกิดความยุ่งยาก จึงควรนำหลักการในเรื่องการรับช่วงสิทธิ<sup>17</sup>มาใช้ กล่าวคือ ลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้ไปต้องเข้ารับช่วงสิทธิของเจ้าหนีที่ได้ยื่นคำขอรับชำระหนี้ไป โดยการแก้ไขให้ลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนีไป สามารถรับช่วงสิทธิคำขอรับชำระหนี้ของเจ้าหนี ซึ่งผลของการรับช่วงสิทธิก็ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของบทบัญญัติมาตรา 101 ได้ ทำให้ลูกหนี้สามารถใช้สิทธิตามมูลหนี้ที่ได้รับช่วงสิทธิมาด้วยตนเอง และทำให้ลูกหนี้ร่วมที่ได้ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี สามารถบังคับชำระหนี้กับบุคคล

<sup>17</sup>ศนันท์กรณ โสคติพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้), (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2561), หน้า 322. และ ไพโรจน์ วายุภาพ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2561), หน้า 460.

ล้มละลายซึ่งเป็นลูกหนี้ร่วมกันได้ เพียงเท่าที่ตนอาจใช้สิทธิไต่เบี่ยได้ นอกจากนี้เจ้าหนี้เดิมที่ถูกรับช่วงสิทธิไปแล้วย่อมไม่มีสิทธิบังคับชำระหนี้แก่ลูกหนี้ได้อีก เพราะตนได้รับชำระหนี้จากลูกหนี้ร่วมผู้รับช่วงสิทธิแล้ว

จากการศึกษาค้นคว้ากระบวนการขอรับชำระหนี้ และการปลดจากการล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะ คือ

1.ปัญหาการขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายสำหรับมูลหนี้ตามกฎหมายที่เกิดขึ้นภายหลังศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์

ควรแก้ไขให้พระราชบัญญัติล้มละลาย ให้มีความสอดคล้องกับกฎหมายอื่นๆ เนื่องจากหนี้ที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย เช่น หนี้ภาษีอากร เป็นหนี้ที่กฎหมายภาษีอากรบัญญัติไว้โดยเฉพาะบังคับให้ลูกหนี้ต้องมีหน้าที่เสียภาษีอากร ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บภาษีอากร และหลักการจัดเก็บภาษีอากรที่ดี เนื่องจากการให้เจ้าหนี้ภาษีอากรสามารถขอรับชำระหนี้ในคดีล้มละลายได้ จะทำให้การจัดเก็บภาษีอากรเป็นไปด้วยความรวดเร็ว มีความแน่นอน และสามารถลดค่าใช้จ่ายที่จะต้องเก็บภาษีลงได้

นอกจากนี้สมควรแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 94 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย โดยเพิ่มอนุมาตรา 3 ความว่า “หนี้ที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย เช่น หนี้ภาษีอากร”

2.ปัญหาการหยุดนับระยะเวลาปลดจากล้มละลาย

ควรแก้ไขพระราชบัญญัติล้มละลาย ให้มีความสอดคล้องกับหลักการปลดจากการล้มละลายที่ดี และแนวคิดความสุจริต เนื่องจาก การปลดจากการล้มละลายมีวัตถุประสงค์ให้ลูกหนี้ที่มีความสุจริตสามารถเริ่มต้นใหม่ได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเป็นการช่วยเหลือเจ้าหนี้ โดยการสร้างแรงจูงใจให้ลูกหนี้ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สิน และชำระหนี้สินให้แก่เจ้าหนี้ให้สำเร็จลุล่วงไป ซึ่งหากลูกหนี้ไม่ให้ความร่วมมือแล้ว ก็สมควรที่จะต้องมีการลงโทษลูกหนี้ ไม่ให้ได้รับการปลดจากการล้มละลาย และเพื่อให้ศาลได้มีโอกาสพิจารณาถึงความสุจริต และการให้ความร่วมมือของลูกหนี้ในการรวบรวมทรัพย์สินอย่างเต็มที่

นอกจากนี้สมควรแก้ไขมาตรา 81/3 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย โดยเปลี่ยนถ้อยคำที่ว่า “หรือมีคำสั่งเมื่อพ้นระยะเวลาสามปี ตามมาตรา 81/1 วรรคหนึ่งแล้วไม่ได้” เปลี่ยนเป็น “หรือมีคำสั่งเมื่อพ้นระยะเวลาสามปี ตามมาตรา 81/1 วรรคหนึ่งแล้วก็ได้ หากว่าบุคคลล้มละลายมิได้ให้ความร่วมมือกับเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ในการรวบรวมทรัพย์สินโดยไม่มีเหตุอันสมควร ในระหว่างเวลาเริ่มต้นแห่งการล้มละลายจนถึงวันปลดจากการล้มละลาย”

3.ปัญหาการขอรับชำระหนี้ของลูกหนี้ร่วมตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

ควรแก้ไขพระราชบัญญัติล้มละลายโดยนำหลักการในเรื่องการรับช่วงสิทธิมาใช้ จะทำให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการยื่นคำขอรับชำระหนี้ของลูกหนี้ร่วม เนื่องจากการรับช่วงสิทธิเป็นการ

เปลี่ยนตัวเจ้าหนี้โดยผลของกฎหมาย จึงสมควรแก้ไขบทบัญญัติแห่งกฎหมาย เพื่อให้สามารถรับช่วงสิทธิได้นอกจากนี้ก็จะเห็นได้ว่าการรับช่วงสิทธิที่ปรากฏในกฎหมายเฉพาะอื่นๆมากมาย ซึ่งสมควรนำหลักการรับช่วงสิทธิมาใช้ในกฎหมายล้มละลายด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้สมควรแก้ไขมาตรา 101 แห่งพระราชบัญญัติล้มละลาย โดยเปลี่ยนถ้อยคำที่ว่า “ถ้าลูกหนี้ร่วมบางคนถูกพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้ร่วมคนอื่นอาจยื่นคำขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ตนอาจใช้สิทธิได้เบี่ยงในเวลาก่อนหน้าได้ เว้นแต่เจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ไว้เต็มจำนวน” เปลี่ยนเป็น “ถ้าลูกหนี้ร่วมบางคนถูกพิทักษ์ทรัพย์ ลูกหนี้ร่วมคนอื่นอาจยื่นคำขอรับชำระหนี้สำหรับจำนวนที่ตนอาจใช้สิทธิได้เบี่ยงในเวลาก่อนหน้าได้ เว้นแต่เจ้าหนี้ได้ใช้สิทธิขอรับชำระหนี้ไว้เต็มจำนวน ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใด หากลูกหนี้ร่วมได้ชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ไป ให้ลูกหนี้ร่วมเข้ารับช่วงสิทธิคำขอรับชำระหนี้ เพียงจำนวนที่ตนอาจใช้สิทธิได้เบี่ยงได้”

## เอกสารอ้างอิง

เกริกเกียรติ พิพัฒน์เสรีธรรม. การคลังว่าด้วยการจัดสรรและการกระจาย. พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2552.

ดุสิตกษณ์ ตราชูธรรม. กฎหมายภาษีอากร. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2562.

ศนันท์ภรณ์ โสติพันธ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้). กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2561.

สุธีร์ สุภณิตย์. คู่มือกฎหมายลักษณะล้มละลาย. พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

ปรีดี เกษมทรัพย์, “หลักสุจริตคือหลักความซื่อสัตย์และความไว้วางใจ,” ในอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ ดร.สมศักดิ์ สิงห์พันธ์ (ม.ป.ท., 2526).

วิชา มหาคุณ. กฎหมายล้มละลาย ฉบับสมบูรณ์. พิมพ์ครั้งที่ 15, กรุงเทพมหานคร: นิติบรรณการ, 2559.

สรินยา ลีมวณิชสินธุ์. การปลดจากการล้มละลายของบุคคลธรรมดา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2546.

เอื้อน ขุนแก้ว. คู่มือการศึกษากฎหมายล้มละลาย. พิมพ์ครั้งที่ 13, กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพฯ พิมพ์ครั้งที่ 13, 2559.